

Sagen til den høitærede Ministers Prøvelse. At faae et saadant Andragende frem fra 214 Personer, der Alle selv ere de Naagjældende, hvem Sagen angaar, er ikke vanskeligt, og det forekommer mig endog saa ret mærkeligt, at der ikke har været et større Antal Klager end 214, da Forholdet angaar 490 Arvefæstere, saa at altsaa ikke engang Halvdelen har fundet, at de vare saa fortrykte af de Forhold, hvorunder de ere stillede. Den Indstilling, der i sin Tid blev gjort af Majoriteten i Udvalget, var noget vaklende, idet der deri ikke var udtalt noget Bestemt; Udvalgets Majoritet erklærede netop, at den ikke turde udtale nogen bestemt Mening om, hvorvidt de fremkomne Klager vare begrundede. Mindretallet i Udvalget fandt derimod, at der ikke var nogen Grund til at behandle Sagen videre, men foreslog den afvist. Efter den Tid har den høitagtede Minister foretaget de Undersøgelser og Prøvelser, hvortil Forslaget gav ham Anledning, og han har i Motiverne erklæret, at han derved er kommen til Erkjendelse af, „at den største Del af de mod Kommissionen fremsatte Anker vel maa anses for ubegrunderede“. Det forekommer mig derfor, at det Grundlag, hvorpaa Forslaget hviler, er noget ubestemt og i det Hele taget svagt. Ser man hen til Sagens historiske Gang, forekommer det mig ogsaa efter de Oplysninger, vi have haft til Gjennemsyn, at den oprindelige Ordning, der har fundet Sted, ikke kan siges Andet end at have været i Fæsternes Favor. Jeg har derimod faaet det Indtryk, at de Klager, der ere reiste over denne Ordning, egentlig hidrøre fra de tidligere bestaaende Forhold, de Forhold nemlig, under hvilke Bornholmerne have raadet og regjeret over Statens Eiendom ganske, som de selv syntes og ønskede. De have ikke alene benyttet den til Græsning og dyrket den efter deres eget Skjøn, men de have flyttet Skjel og draget den ind under deres egen Eiendom, kort sagt, ganske behandlet den, som om den tilhørte dem selv, naagtet de ikke have kjøbt den og heller ikke svarede nogen Afgift deraf. Jeg tror, det er disse gamle Minder, som endnu ere tilstede derovre blandt Arvefæsterne, og det er jo ganske rimeligt, at det kunde

forekomme dem behageligt nok at komme tilbage til den samme Besiddelsesmaade; som før end Sagen blev ordnet. Men medens de saaledes dreve og behandlede Sordenne, som de selv vilde, uden at svare Afgift af dem, kunde de ikke engang enes om Byttet, og det var dette, tror jeg, der gav Anledning til, at Regjeringen i sin Tid søgte at faae Sagen endelig ordnet. Der blev derfor i 1850 nedsat en Kommission, ved hvis Virksomhed Sagen blev ordnet og blev fuldstændig ordnet. Den høitagtede Minister er ifølge Motiverne gaaet ud fra den Forudsætning, at denne Ordning fandt Sted eller skulde have fundet Sted efter en bestemt Bonitering. Det tror jeg ikke er Tilfældet, og jeg tror heller ikke, at det var Meningen. Der var ganske vist af Regjeringen lagt en Plan for Kommissionens Arbejde — hvad der jo er Tilfældet med alle Kommissioner, der skulle undersøge saadanne bestemte, givne Forhold —, og deri var ganske vist antydet en Bonitering eller en vis bestemt Afgift pr. Td. Land efter en vis bestemt Takt; men jeg tror ikke, at den Ordre, som Kommissionen fik, strakte sig videre — ligesom Kommissionen ogsaa ved Udførelsen af sine Forretninger viste, at den ikke troede, at Ordren strakte sig videre — end til, at den skulde foretage en Bonitering paa en saadan Maade og saa vidt, at den kunde taxere Lodderne, altsaa kun til sin egen Efterretning. Det har Kommissionen ogsaa gjort. Den har taxeret Lodderne, som den fandt rigtigt, for derefter at kunne bestemme: Saa og saa stor Afgift skulle vi have af hver Lod. Fæsterne have paa deres Side selv havt rig Anledning til at bonitere Sorden, idet de have kunnet undersøge den og grave i den, saameget de vilde, hvorigjennem de have kunnet lære dens Værdi at kjende, og de have i det Hele sikkert kjendt Forholdene saa godt — der har været saa stor Ombonitering paa Bornholm, saa de have utvivlsomt været godt inde i Forholdene — at de nok vidste, hvad de gjorde. Derefter blev der en aldeles frivillig Overenskomst og Handel affluttet om disse Lodder. Eigeoverfor de mange Angreb, der have været gjorte paa den Kommission, der har været nedsat for at ordne disse vanskelige Forhold — Kommissionen stod